

Je veřejná služba vynucenou prací?

Z reformního balíčku zákonů vyškrtl Ústavní soud na svém zasedání veřejnou službu pro nezaměstnané, neboť úřady práce rozhodně nemohou vyřadit z evidence osoby, které službu odmítají, veřejná služba je podle Ústavního soudu v rozporu se zákazem nucené práce.

Ústavní soud zrušil především veřejnou službu, a to v dílčí podobě, napadené zákony se rozhodně nezrušily jako celek, opozici bylo vyhověno pouze částečně, zdůrazněné reformní části prošly ale pouze v zásadnějších změnách u veřejné služby. Ústavní soud uznal, že postup koalice byl v rozporu s jednacím řádem sněmovny, neboť mezi jednotlivými zákony se sloučenou rozpravou nebyla obsahová souvislost, rozhodně ovšem nebyly podle soudců porušeny základní ústavní principy.

"K předmětnému omezení došlo v poslední fázi zákonodárné procedury, kdy již v Poslanecké sněmovně proběhla tři čtení ke všem těmto návrhům, a to v obvyklém časovém rozpětí. Stejně tak došlo i k jejich řádnému projednání ze strany Senátu," uvedl Pavel Rychetský.

Ustanovení zrušil Ústavní soud zvláště v části veřejné služby, ovšem napadené reformní zákony nebyly zrušeny jako celek, opozici tak bylo vyhověno pouze zčásti, ze zásadnějších změn pouze u veřejné služby. Předkládaná zákonná rozhodnutí nebyla analyzována jako komplex textů, opozici bylo vyhověno pouze částečně ve vztahu k zásadním změnám u veřejné služby. Ústavní soud uznal, že postup koalice byl v zásadním rozporu s jednacím řádem sněmovny, mezi jednotlivými zákony nebyla obsahová souvislost. Podle soudců ovšem nebyly porušeny základní ústavní principy, zákony vrácené Senátem již totiž prošly v předchozím postupu řádnou legislativní procedurou a opoziční poslanci se tak mohli se zákony seznámit, případně navrhnout jejich změny.

Soudci nebyli při rozhodování jednotní. Proti většinovému rozhodnutí o zrušení veřejné služby se vyslovili tři ústavní soudci. Velice ostře se v tomto směr vyjádřil soudce Vlastimil Balík, který zdůrazňuje, že „veřejná služba je v pořádku“.

"Lehkoživkům, kvůli nimž byla mimo jiné právě zrušená právní úprava přijata, aby nadále nemohli jako pijavice vysávat veřejné finanční zdroje, Ústavní soud bohužel vyslal signál přibližně tohoto znění: Až se zítra před polednem probudíte, můžete si v televizi bez obav a v klídku sledovat poněkud prisprostlou reality show a popíjet při tom lahvičky. Narušit tuto pohodičku smí už jen zavolání kamarádů, nabízejících finančně zajímavou fušku..." uvedl soudce Balík.

Veřejná služba je dle ústavních soudců v rozporu s celou řadou ustanovení Listiny základních práv a svobod, porušuje právo na přiměřené hmotné zajištění občanů, kteří bez svého zavinění nemohou získávat prostředky pro své životní potřeby, rozsah veřejné služby není možné charakterizovat jako „prostředek k dosažení tvrzených cílů právní úpravy“. Veřejná služba je podle ústavních soudců rovněž v rozporu se zákazem nucené práce.

"V případě uchazečů o zaměstnání je vykonávána nedobrovolně pod pohrůžkou trestu spočívajícího ve vyřazení z evidence a ztrátě zabezpečení v nezaměstnanosti. Tato povinnost přitom může s ohledem na její vnější prvky způsobovat u jednotlivých uchazečů ponížení dotýkající se jejich vlastní důstojnosti," konstatovali soudci.

Mluvčí Úřadu práce Jiří Reichl sdělil: „Veřejnou službu v roce 2012 vykonalo nebo vykonává celkem 47 366 uchazečů o zaměstnání, průměrná délka výkonu veřejné služby byla v roce 2012 devadesát dní.“ Je zřejmé, že vykonávat veřejnou službu nedobrovolně a pod pohrůžkou ztráty podpory v nezaměstnanosti, může velkému množství lidí způsobovat ponížení, které se dotýká jejich vlastní důstojnosti, lidem nebyly kompenzovány žádné další zvýšené náklady, například úhrada výdajů na dojíždění či další ponížení související

s jejich osobností. Veřejná služba jako dobrovolná a doplňková aktivita lidí obsahuje ovšem zajímavé aktivity politiky zaměstnanosti, lidé mohou získávat praktické zkušenosti a dovednosti, které jsou prakticky realizovatelné i v budoucím zaměstnání, případně mohou lidé získávat určité sebevědomí či naplnit volný čas a obohatit se o praktické dovednosti.

Ministerstvo práce usiluje o zachování veřejné služby nezaměstnaným, aby její podmínky vyhovovaly připomínkám Ústavního soudu. Měla by se prodloužit lhůta, po jejímž uplynutí mohou úřady práce poslat nezaměstnané na veřejnou službu, a existuje rovněž možnost, že by stát veřejnou službu částečně platil. Mluvčí Úřadu práce ČR zdůraznil: „Po necelém roce realizace veřejné služby v novém režimu hodnotíme toto opatření aktivní politiky zaměstnanosti jako efektivní nástroj k aktivizaci uchazečů o zaměstnání, kteří mají skutečný zájem realizovat se na trhu práce.“ Ministryně práce a sociálních věcí zdůraznila, že veřejnou službu nezaměstnaných chce zachovat, nezaměstnané by na ni úřady chtěly posílat déle než po dvou měsících a mohlo by se za ni i platit. Je důležité respektovat, že doba dvou měsíců k možnosti posílání na veřejnou službu musí být výrazně prodloužena a je nutné i odstranit některé další výtky, které Ústavní soud uvedl.

Je důležité rovněž zmínit, že realizace veřejné služby znamenala pro obecní úřady určitou argumentaci, že dlouhodobě nezaměstnaným umožňuje udržení pracovních návyků, osvojí si tak především možnost získání nového pracovního místa, ovšem toto tvrzení se týká především těch, kteří vlastní souvislý profesionální životopis, mají zcela zřetelnou konkrétní představu o pracovní náplni a možnostech realizace pracovních aktivit.

Rozhodnutí Ústavního soudu potvrzuje, že nezaměstnaní nemusejí zdarma vykonávat pracovní aktivity pro stát, veřejná služba je podle rozhodnutí Ústavního soudu v rozporu se zákazem nucené práce. V případě, že nebudou mít obce osoby pro vykonávání veřejných služeb, budou muset najímat například specializované firmy na vykonávání rozmanitých pracovních aktivit.

Veřejné práce v prvním pololetí 2012: Druh činnosti	Počet hodin
Administrativní práce na PC	2138
Administrativní práce ruční	6798
Činnosti při třídění odpadu, na sběrných dvorech	2425
Činnosti související s bezpečností a veřejným pořádkem	2871
Činnosti v charitativních, neziskových organizacích, občanských sdruženích – kontakt s klienty	6286
Činnosti v sociálních službách – kontakt s klienty	13 464
Činnosti v útulcích a zoo – kontakt se zvířaty	6071
Činnosti ve školství – kontakt s dětmi	4201
Jiné činnosti (např. pomocné práce pořadatelské a organizační)	32 890
Ostatní úklidové činnosti	47 108
Péče o zeřeň a životní prostředí	41 013
Pomoc příspěvkovým organizacím obce – úklidy půd, příprava na malování, natírání plotů, herních prvků apod.	2 034
Pomoc v dobrovolnických organizacích a v neziskových organizacích	7124
Pomocné a úklidové práce v domovech pro seniory, v domovech důchodců (prádelny, údržba domů, omezeně i pomoc v péči o seniory)	2270
Pomocné práce pro technické služby	10 603
Pomocné práce v kulturních institucích (muzeum, knihovna, informační centrum, kulturní dům atd.)	2108
Pomocné práce v pečovatelské službě	2048
Práce pro místní sportovní oddíl	2611
Práce při provozu a péči o majetek obce/města	86 760
Řemeslné činnosti (natírání, opravy, správa objektů atd.)	4489
Údržba sportovišť	6697
Úklid a příprava sálu pro veřejné akce	2490
Úklid ulic a dalších veřejných prostranství	310 734
Úklidové a pomocné práce v nemovitostech u v majetku města	6268
Úklidové a pomocné práce v ZŠ, v dětském domově, v Domě dětí a mládeže a mateřských školách	4739
Úklidové práce mechanizované – běžné	5329
Úklidové práce ruční – běžné	62 326
Úklidové práce ruční – venkovní	252 985
Úklidové práce ruční – vnitřní	8696
V zimě úklid chodníků a veřejných prostranství od sněhu, posyp	3022
Výřez náletových dřevin	2103
Výsadba a údržba zeleně	2049
Zametání chodníků a veřejných prostranství	10 684

Zdroj: Úřad práce ČR

